

УДК 65.012.34

О.М. ЗБОРОВСЬКА, к.е.н., доц., ДУЕП, Дніпропетровськ

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЛОГІСТИКИ У ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглядаються основні фактори які визначають актуальність логістики, а саме: економічний, організаційно-економічний, інформаційний, технічний, та способи державної підтримки процесів руху товарів. Визначено чинники розвитку логістики в сучасних умовах.

In the article are examined basic factors which determine actuality of logistic, namely: economic, organizationally economic, informative, technical, and methods of the state support of the commodities' motion processes. The factors of logistic development are determined in modern terms.

Ключові слова: логістична система, економічний ефект логістичної системи, економія витрат.

Вступ. Логістичні процеси грають важливу роль в економічних системах будь-якого організаційно-ієрархічного рівня. Ринкові відносини в нашій країні привели до значних структурних змін в економіці, вони ж сприяють зростанню значущості логістики як сфери організованого руху товару на мікрорівні, а в агрегованому вигляді — на макроекономічному рівні. Управління логістичними процесами здійснюється в рамках систем логістичного менеджменту (мікроекономічний рівень) суб'єктів ринку, а їх регулювання — державою на макрорівні.

Обґрунтовуючи актуальність використання логістики, слід врахувати кардинальні зміни, що відбулися в останнє десятиріччя у сфері реалізації готової продукції. До них можна віднести: перетворення ринку продавця на ринок покупця (для нього характерним є перевищення пропозиції над попитом), посилення конкурентної боротьби між суб'єктами господарювання, поступове поширення концепції маркетингу з її «орієнтацією на споживача» і як результат — зростання насиченості, ширини, глибини товарного асортименту. Ускладнилося прогнозування попиту, зросли матеріальні запаси, збільшилися складські й транспортні витрати. Гостро постала проблема раціонального планування постачання, виробництва і збуту, які повинні бути зорієнтовані на задоволення попиту з мінімальними витратами. Виникла необхідність у посиленні координації між взаємопов'язаними видами діяльності, тобто організацією

виробництва, збуту, закупівель, зберігання і транспортування як єдиного матеріального потоку. Отже, вирішення проблем, що виникли останнім часом, пов'язуються з поширенням використання концепції логістики.

Постановка завдання. Логістика є ефективним методом господарської практики. Оскільки наукові дослідження з конкретних економічних проблем можуть досягнути потрібного рівня обґрунтованості та достовірності лише з урахуванням особливостей існуючих виробничих відносин у суспільстві, метою дослідження статті є розгляд відповідності методів логістики характеру існуючих виробничо-господарських відношень підприємств.

Методологія. Еволюційні зміни у розвитку підприємств знайшли відображення у підходах до формування логістичних систем. У переважній кількості закордонних досліджень у визначеннях змісту та способів побудови логістичних систем наголос робиться на формуванні і управлінні матеріально-технічними запасами, їх руху та зберіганні. Загострюється увага на виборі видів транспорту та найбільш оптимальних схем перевезення вантажів; організації та управлінні складським господарством; оптимізації управління замовленнями та обслуговування споживачів. Різні аспекти логістики досліджували західні фахівці Д. Аакер, Р. Баллоу, Дж. Баурсокс, Г. Дж. Болт, Дж. Бушер, П. Друкер, Є.Мате, Дж. Магі, Д. Уотерс та ін.

На відміну від зарубіжних публікацій у пострадянській економічній літературі питаннями управління підприємствами з урахуванням принципів, методів логістики займаються С. Гарнавенко, М. Долішній, А. Кальченко, А. Колобок, Є. Крикавський, В. Ніколайчук, М. Окландер, Ю. Пономарьова, М.Радіонов, О. Тридід та ін.

Вивчення праць відомих економістів, які займаються проблемами впровадження логістики в систему управління підприємствами, дозволяє зробити висновок про незавершеність формування її концепції та визначення важливості цієї сфери діяльності.

Результати дослідження. Сучасне зовнішнє середовище господарювання підприємств потребує адекватних підходів до управління системами, які реалізують операції з переміщення та зберігання в логістичному циклі. Інтерес до логістики зумовлений актуалізацією проблеми виживання та підвищення конкурентоспроможності в умовах ринку покупця, оскільки логістичний підхід є важливою складовою у забезпеченні адаптивності мікроекономічних систем. Обмеженість статистичного матеріалу не дає можливості повністю продемонструвати масштаби і значимість цього

питання, проте синтезуючим підтвердженням актуальності впровадження теорії логістики на українських підприємствах можуть бути тенденції, які виявлені в процесі аналізу офіційної статистичної звітності:

- зменшення обсягів прибутку на підприємствах України;
- висока питома вага збиткових підприємств та організацій;
- зростання на українських підприємствах питомої ваги втрат прибутку внаслідок існування матеріальних запасів у загальній сумі прибутку.

За останні 5 років прибуток зменшився приблизно на 5000 млн доларів або більше як на 50 %. У цей же період по країні в середньому 47 % загальної кількості підприємств (організацій) були збитковими. Так сама безрадісна картина характерна і для окремих галузей економіки. Спостерігається динаміка зростання на підприємствах частки втрат прибутку внаслідок існування матеріальних запасів у загальній сумі прибутку в економіці України. Якщо у 1996 р. названий показник становив 5,7 %, то у 2000 р. — 6,7 %, у 2003 р. — 7,6 %, у 2005 р. — 7,2 %, у 2007 р. — 8,2 %. Це означає, що частка втрат прибутку внаслідок існування матеріальних запасів у господарському комплексі України зростає швидше, ніж відповідна сума прибутку. Тобто попит задовольняється з усе більше зростаючими логістичними витратами. Зрозуміло, що серед цих підприємств (організацій) немало тих, які стали жертвами кризи неплатежів, а також фальсифікують дані бухгалтерської звітності і не сплачують податки. Разом з тим дані офіційної статистики підтверджують, що серед багатьох проблем української економіки, безумовно, присутня проблема використання логістики.

Значимість логістики у нашій країні ще не усвідомлена на належному рівні, особливо стосовно до сектору інформаційних послуг, аналізу загальних витрат і ризиків. Адже рівень організації та впровадження логістики на підприємстві - це один з визначальних факторів його конкурентоспроможності.

Розвиток логістики крім прагнення підприємств до скорочення часових та грошових витрат, пов'язаних з рухом товарів, визначили наступні два чинники:

- ускладнення системи ринкових відносин і підвищення вимог до якісних характеристик процесу розподілу;
- створення гнучких виробничих систем.

Значний вплив на розвиток логістики зробив перехід від ринку продавця до ринку покупців, що супроводжувався істотними змінами в стратегії

виробництва і системах руху товару. Якщо у 1990-2000 роках перше було рішення про випуск продукції, то потім виникла необхідність у розробці збутової політики (стратегії).

Пристосування до інтересів клієнтури в умовах гострої конкуренції, у свою чергу, вимагає від фірм-виробників продукції адекватної реакції на ці умови, і результатом стало підвищення якості обслуговування, і перш за все скорочення часу виконання замовлень і безумовне дотримання погодженого графіка поставок. Тим самим фактор часу поряд з ціною і якістю продукції став визначати успіх функціонування підприємства на сучасному ринку.

Далі необхідно вказати на ускладнення проблем реалізації при одночасному зростанні вимог до якості процесу розподілу. Це викликало у фірм-продуцентів аналогічну реакцію щодо своїх постачальників сировини і матеріалів. У результаті утворилася складна система зв'язків між різними суб'єктам ринку, яка зажадала модифікації існуючих моделей організації у сфері постачання та збуту.

Крім вищевикладених факторів, що безпосередньо визначили розвиток логістики, необхідно відзначити і фактори, які створили можливості для цього. До них, ймовірно, слід насамперед віднести:

- Використання теорії систем і компромісів для вирішення економічних завдань;
- Прискорення науково-технічного прогресу в комунікації;
- Уніфікацію правил і норм з поставки товарів у зовнішньоекономічній діяльності, усунення різного роду імпорتنих і експортних обмежень, стандартизацію технічних параметрів шляхів сполучення, рухомого складу та вантажно-розвантажувальних засобів в країнах, що здійснюють інтенсивні світогосподарські зв'язки між собою.

Формування концепції логістики було прискорено розробкою теорії систем і теорії компромісів. Найважливіша вимога теорії полягає в обов'язковому аналізі всіх складових системи руху товарів, їх внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків.

Врегулювання взаємовідносин у рамках логістики стало можливим за допомогою теорії компромісів. Саме на її основі досягається ефект, що влаштовує систему в цілому. Стосовно до руху товару вибираються рішення, котрі матимуть позитивний вплив на скорочення загальних витрат або підвищення сумарного прибутку, хоча б і на шкоду діяльності окремих підрозділів фірми. У міжфірмових зв'язках аналогічний результат отримують шляхом гармонізації інтересів всіх учасників логістичного процесу,

домагаючись компенсації додаткових витрат за рахунок отримання позагалузевого ефекту.

Висока актуальність впровадження логістики пов'язана з інтенсифікацією та розширенням в нашій країні товарно-грошових відносин, зі збільшенням господарських зв'язків між підприємствами, з розвитком виробничої інфраструктури та розширенням господарської самостійності підприємств і організацій.

Суттєве значення набуває при цьому вибір оптимального варіанту витрат на логістичні операції. Першочергова роль належить в логістиці оптимізаційним рішенням, наприклад, з нормування поставки продукції, формування господарських зв'язків.

Різноманіття логістичних операцій і послуг дозволяє значно розширити можливості комерційно-посередницьких організацій з обслуговування підприємств постачальників і споживачів продукції. Багатоплановий вплив мають логістичні підходи на функції органів державного управління в умовах розвитку ринкових відносин: Затребуються їх координаційні функції. Це пов'язано з тим, що в останній період господарські зв'язки формуються спонтанно, з ініціативи окремих підприємств-постачальників і споживачів, а також і з тим, що отримали розвиток численні посередницькі структури зі своїми складами.

За допомогою використання логістичних методів управління товаропотоками органи управління вишукують додаткові джерела для поліпшення бюджетних можливостей.

Використання логістичних підходів на рівні органів управління повинне сприяти розвитку міжгалузевих зв'язків підприємств промисловості, транспорту, торгівлі.

Логістичні методи управління одержують розвиток в області міждержавних зв'язків. Тому вони можуть враховуватися і широко використовуватися в системі зовнішньоекономічних відносин України з іншими країнами при утворенні транснаціональних фінансово-промислових груп. Таким чином, розвиток функцій державних структур під впливом використання методів логістичного управління вплине на вдосконалення економічної політики, на підвищення ефективності проведених реформ.

Висновки. В умовах переходу економіки України до ринкових відносин значимість логістики зростає. Можна зробити наступні висновки, які визначають актуальність логістики в сучасних умовах.

1. Економічний фактор. У сучасних умовах на перший план висувається

пошук можливостей скорочення виробничих витрат і витрат обігу заради отримання прибутку. Логістика дозволяє пов'язати економічні інтереси виробника продукції і її споживача.

2. Організаційно-економічний чинник. В умовах ринку, у міру виникнення і розвитку нових організаційних форм, що реалізують процеси руху товару, все більшого значення набувають інтеграційні форми управління та координації, забезпечення логістичних процесів взаємодії підприємств-виробників, споживачів, посередників, складів і транспорту.

3. Інформаційний фактор. Ринкова економіка сприяє розвитку інформаційних зв'язків, які є причиною і наслідком ринкових відносин, взаємообумовлюють один одного. Інформатика найбільш тісно пов'язує ринок і логістику, оскільки її предметом, засобом і складовою логістичних процесів є інформаційні потоки.

4. Технічний фактор. Цей фактор виявляється в тому, що логістика як система, її суб'єкти та об'єкти управління розвиваються на основі сучасних технічних досягнень в транспортно-складському господарстві та комп'ютеризації управління.

5. Державна підтримка процесів руху товару. У сучасних умовах постає завдання регулювання процесів руху товару не тільки на рівні підприємств, але і в масштабах регіонів, а також у національному масштабі.

Список літератури: 1. *Зборовська О.М.* Логістичні аспекти управління оборотним капіталом промислових підприємств: Монографія. – Д.: Вид-во ДУЕП, 2008. – с. 200. 2. *Комарницький І.М., Питуляк Н.С.* Теоретичне обґрунтування організації логістики на підприємствах / І.М.Комарницький, Н.С. Питуляк // Регіональна економіка. 2007. – № 4. – с.61-68. 3. Математика и кибернетика в экономике. Словарь-справочник. Изд. 2-е перераб. – М.: Экономика, 1975. – 700с. 4. *Николайчук В.Е., Кузнецов В.Г.* Теория и практика управления материальными потоками. Монография. – Донецк: «КИТИС», 1999. – с. 485. 5. *Окландер М.А.* Логістична система підприємства: Монографія. – Одеса: Астропринт, 2004.

Подано до редакції 10.03.2010